

03. 5,6,7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerin Kök Değerler Açısından İncelenmesi¹

Yeliz HELVACIOĞLU² & Aliye İlkey YEMENİCİ³

APA: Helvacioğlu, Y. & Yemenici, A. İ. (2024). 5,6,7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerin Kök Değerler Açısından İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (43), 64-81. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14108871>

Öz

Bu çalışmada, 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerde aktarılan on kök değeri tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmada Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan ve 2019 yılından itibaren beş yıl süre ile okullarda okutulmaya devam edilen 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları çalışma materyali olarak belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki toplam 34 hikâyenin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan on kök değer açısından incelendiği bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre desenlenmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan değerler formu ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre on kök değerinin, 5. sınıf Türkçe ders kitabında 34, 6. sınıf Türkçe ders kitabında 21, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 28, 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise 35 kez yer aldığı tespit edilmiştir. Türkçe ders kitaplarında yer alan, olay çevresinde gelişen, anlatmaya bağlı edebi metin türlerinden biri olan hikâyelerde; sevgi (26), yardımseverlik (15), sorumluluk (14), saygı (13), öz denetim (10), adalet (9), dürüstlük (9), sabır (9), vatanseverlik (9) ve dostluk (4) değerlerinin yer aldığı görülmüştür. İncelenen hikâyelerde on kök değer içerisinde en az dostluk, en çok ise sevgi değerinin işlenmiş olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hikâye, Kök değerler, Türkçe ders kitapları, 5, 6, 7 ve 8. sınıf

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu makale ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından hazırlanan "5,6,7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerin Kök Değerler Açısından İncelenmesi" isimli Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi çalışması kapsamında üretilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu çalışmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik İzni: Etik izin gerektirmeyen bir çalışmadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Ithenticate, Oran: %15

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 03.09.2024-**Kabul Tarihi:** 20.12.2024-**Yayın Tarihi:** 21.12.2024; DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14108871>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı / Master's Student, Afyon Kocatepe University, Institute of Social Sciences, Department of Turkish Education (Afyonkarahisar, Turkey), **eposta:** yelizhel@hotmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0009-0009-2338-4119>, **ROR ID:** <https://ror.org/03a1crh56>, **ISNI:** 0000 0001 0740 4815

³ Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Assist. Prof., Afyon Kocatepe University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Department of Turkish Education (Afyonkarahisar, Turkey), **eposta:** ayemenici@aku.edu.tr, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0003-2460-5998>, **ROR ID:** <https://ror.org/03a1crh56>, **ISNI:** 0000 0001 0740 4815

Examination of Stories in 5,6,7 and 8th Grade Turkish Textbooks According to Ten Root Values⁴

Abstract

In this research, it is aimed to determine the ten root values conveyed in the stories in the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks. In the research, 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks, which were approved by the Ministry of National Education Board of Education and Discipline and continued to be taught in schools for five years since 2019, were determined as study material. A total of 34 stories in Turkish textbooks were examined in terms of ten root values in the 2019 Turkish lesson curriculum. The data in the research were obtained by document analysis method, one of the qualitative research methods. According to the results obtained in the study, the ten root values were included 34 times in the 5th grade Turkish textbook, 21 times in the 6th grade Turkish textbook, 28 times in the 7th grade Turkish textbook, and 35 times in the 8th grade Turkish textbook. In the examination made on the story, one of the text types, the story was determined in the Turkish textbooks (34). In these stories, it was seen that the value of love (26) was given the most. In the stories, which take place in Turkish textbooks, develop around the event and are one of the types of literary texts dependent on narration; love (26), helpfulness (15), responsibility (14), respect (13), self-control (10), justice (9), honesty (9), patience (9), patriotism (9), and friendship (4) values, it was concluded that the least friendship value and the most love value were processed.

Keywords: Story, root values, Turkish textbooks, 5th, 6th, 7th and 8th grade

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** This article has been produced within the scope of the non-thesis master's term project titled " Examination of stories in 5,6,7 and 8th grade Turkish textbooks according to ten root values " prepared by the first author under the supervision of the second author.

It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Approval: It is a research that does not require ethical permission.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliographies.

Similarity Report: Received – Ithenticate, Rate: 15

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 03.09.2024-Acceptance Date: 20.12.2024-Publication Date: 21.12.2024; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14108871>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

1. Giriş

Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin insanlar arasındaki etkileşimi arttırdığı bu dönemde değerler eğitimi ile ilgili dünyada ciddi çalışmalar yapılırken ülkemizde de üzerinde önemle durulan konulardan biri olmuştur. Değerler eğitimi, ahlakh, karakterli, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesini hedefleyerek düzenli toplum yaşantısının sürdürülmesini amaçlar. Kişinin önce ailesinden sonra sosyal çevresinden örtük bir şekilde öğrenip sonraki nesillere aktardığı değerler planlı ve programlı bir şekilde resmi eğitim kurumlarında verilir. Ders programlarında bulunan kök değerlerin kazandırılması ders kitapları ve metinler aracılığıyla yapılır. Bu bağlamda kök değerlerin aktarılmasında Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinler dikkat çekici ve elverişli materyallerdir. Öğrenciler, öyküleyici metinler aracılığıyla kök değerlere yer veren hikâyeleri okuduklarında hikâyeyi zihinlerinde canlandırabilir ve bu sayede paylaşılan değerleri anlamlandırabilirler. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerin değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Tarakcı ve Kalenderoğlu, 2022, s. 140). Özbay'a (2002, s.115) göre, örgün eğitim kurumları sayesinde değerler daha düzenli bir şekilde kazandırılmakta ve bu süreçte dilin önemli bir araç olduğu vurgulanmaktadır. Akbaş'a (2008, s.10) göre ise değerler eğitiminde eğitim kurumlarının önemli rolü olup adalet, sağlık bilinci, düzen gibi değerlerin bireylere kazandırılmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle, farklı konulardaki değerlerin eğitim kurumları aracılığıyla düzenli ve programlı bir şekilde bireylere aktarıldığı söylenebilir.

“Değerler eğitimi açısından iki temel hedeften bahsedilebilir. İlk hedef, insanların yaşamlarından daha fazla doyum almasını sağlamak ve daha karakterli bir yaşam sürmelerini desteklemektir. Diğer bir hedef ise toplumun iyilik halini geliştirmektir. Bu hedefler doğrultusunda değerler eğitimi, insanların bireysel gelişimlerine katkıda bulunurken aynı zamanda toplumun refahını ve uyumunu artırmayı amaçlamaktadır.”(Özen, 2016, s. 51).

Teknolojik ilerlemelerin dünya genelinde hızla gerçekleşmesi her alanda köklü ve hızlı değişimlere neden olmuştur. Eğitim alanı da bu değişimlerden etkilenmiş ve dönüşüm geçirmiştir. Toplumun yapısı, ihtiyaçları ve talepleri değiştikçe eğitim sistemi bu değişime ayak uydurmak, yeni talepleri karşılayabilecek nitelikleri kazanmak için çaba sarf etmiştir. Özellikle 2005 yılına gelindiğinde, millî manevi değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesine özel bir önem verilmiş ve bu amaçla eğitim öğretim anlayışında ve programlarda yenilikler yapılmıştır. Bu çabaların sonuçlarından biri olarak değerler eğitimi ortaya çıkmıştır (MEB, 2019).

Ülkemizde 2010-2011 eğitim-öğretim yılına kadar değerler eğitimi yeterince planlı bir şekilde uygulanmamıştır. Ancak, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2010-2011 eğitim-öğretim yılında valiliklere ve tüm ilk ve orta dereceli okullara değerler eğitimiyle ilgili faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yönelik bir yönerge göndermesiyle etkili adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu yönergeyle öğrenciye akademik başarının yanı sıra bütüncül bir yaklaşımla insani ve evrensel değerlerin kavratılarak yaşam biçimi haline getirilmesi konusuna dikkat çekilmiştir.

Türkçe dersi, efsanelerden, destanlardan, romanlardan, masallardan, öykülerden, biyografilerden oluşan içeriğiyle değerlerin kolayca aktarılmasını sağlayacak elverişli ve zengin öğretim materyallerine sahiptir. Okuma anlama etkinlikleri, eğitim öğretim sürecinde önemli bir rol oynadığından bu etkinliklerde kullanılan metinlerin de tüm süreçte etkili olduğu söylenebilir. Bu nedenle, Türkçe Dersi Öğretim Programının değerler eğitimine daha fazla yer vermesinin büyük bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. (Özbay ve Tayşi, 2011). Belirtildiği üzere Türkçe dersi, sahip olduğu öğretim

materyalleriyle değerlerin kazandırılmasında etkili bir rol oynamaktadır. Ancak değerlerin daha kolay anlaşılması ve kazanılması amacıyla Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin Türk milletinin kendi değerleriyle uyumlu olması önem arz etmektedir.

Değerlerin öğrencilere aktarımı, eğitim programlarının tek başına bağımsız bir öğrenme süreci olarak görülemez. Mevzuat, ders dışı etkinlikler, eğitim araçları, öğrenme ortamı ve öğretim programları gibi eğitim-öğretim sürecinin tüm unsurlarının etkisiyle ortaya çıkar. Programlarda yardımseverlik, vatanseverlik, sorumluluk, sabır, öz denetim, dürüstlük, dostluk, adalet gibi kök değerlerin yanı sıra ilişkili olduğu alt değerlerin de öğrencilere kazandırılması hedeflenir.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde, öğrencilere doğrudan kazandırılacak değerlere ilişkin açık bir liste veya açıklama olmadığı görülmektedir. Program, kişisel, sosyal ve evrensel değerlere vurgu yapmakta ancak "hoşgörü" ve "saygı" değerlerinden başka hangi değerlerin kazandırılacağı konusunda bir açıklama sunmamaktadır. Değerlerle ilgili olarak programda şu ifadeler yer almaktadır: "Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın amacı, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanan, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgiyi kullanabilen, üretebilen, girişimci, kişisel ve sosyal değerlere önem veren bireyler yetiştirmek". Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın "Genel Amaçlar" bölümünde değer eğitimiyle ilgili hedeflere aşağıdaki şekilde yer verilmektedir: "Öğrencilerin dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri, Türkçeyi doğru ve özenli kullanarak konuşma ve yazma kurallarına uygun bir şekilde ifade etmeleri, millî ve evrensel değerleri Türk ve dünya kültür ve sanat eserleri aracılığıyla tanımaları, hoşgörülü olmaları, insan haklarına saygı göstermeleri, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözüm üretebilmeleri, millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri hedeflenmektedir"(MEB, 2005, s.4).

2018 yılında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı, eğitim sisteminin ana hedefini davranış, bilgi ve becerilerle bütünleşmiş, değerlerimize uyumlu kişilerin yetiştirilmesi olarak belirlemektedir. Davranış, bilgi ve beceri öğretimi, yetkinliklerle ve değerlerimizle birlikte ele alınarak gerçekleştirilmektedir. Değerlerimiz, toplumumuzun manevi ve millî kaynaklarından gelen mirasımızı oluştururken yetkinlikler ise bu mirasın yaşama ve insanlığa katılmasını sağlayan eylemsel bütünlüklerimizi temsil etmektedir. Eğitim sistemimiz, davranış, bilgi ve becerilerle bütünleşmiş, değerlere uygun kişilikte bireylerin yetişmesini amaçlamaktadır (MEB, 2018).

2019 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı, "değerlerimiz" başlığı altında, programı oluşturan ilkelerin tanımlanarak çerçevesinin çizildiği ilk program olma özelliği taşımaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (2017) basın duyurusunda belirtildiğine göre, öğretim programlarında öğrencilere aktarılmayı hedeflenen kök değerlerin "adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik" olduğu ifade edilmiştir. Yenilenen öğretim programlarına bu kök değerler eklenmiş ve bunlarla ilişkili tutum ve davranışların belirlendiği aktarılmıştır (Özbaşı, 2020, s.180). Söz konusu bu kök değerler ve bunların ilişkili olduğu tutum ve davranışların neler olduğu aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 1. Kök değerler ve bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar

Değerler	Değerlerle ilişkili bazı tutum ve davranışlar
Adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...

Dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Özdenetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	alçak gönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

Kaynak: (TTKB, 2017, s. 24).

Tablo 1 incelendiğinde genel ve kapsamlı bir şekilde, çatı olarak ifade edilen kök değerlerin her birine ait detaylar tutum ve davranışlar olarak belirtilmiştir. Örneğin adil olma, eşit davranma, paylaşma gibi tutum ve davranışlar “adalet” kök değeri çatısı altında, cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma gibi tutum ve davranışlar “yardımseverlik çatısı altında verilmiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde Türkçe ders kitaplarındaki metinler ile ilgili olarak çeşitli çalışmaların gerçekleştirildiği öte yandan anlatma esasına bağlı edebi metin türlerinden hikâye ve işlediği değerler ile alakalı kapsamlı bir çalışmanın yapılması gerektiği düşüncesi oluşmuştur. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde aktarılan değerler Şen (2008) tarafından araştırılmış ve bu inceleme sonucunda söz konusu metinlerin değer aktarımının sağlanmasında yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Çelikpazu ve Aktaş (2011) tarafından yapılan çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 5. 6. 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında bulunan değerler üzerinde durulmuştur. Bu inceleme kapsamında aktarılması planlanan değerlerin dengesiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, 6. sınıf ders kitabında aktarılmak istenen değerlerin gereğinden fazla olduğu belirlenirken 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında ise olması gereken değerlere yeterli ölçüde yer verilmediği ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak Fırat ve Mocan (2014) tarafından yapılan araştırma, Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin değerler açısından incelenmesini konu edinmiştir. Bu araştırma sonucunda, kitaplarda millî değerlere neredeyse hiç yer verilmediği ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, Pilav vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinleri işlediği değerler yönüyle ele alınmış ve yeterli düzeyde değer iletimine yer verilmediği belirtilmiştir. Pilav ve Erdoğan (2016) tarafından gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise ortaokul ders kitaplarındaki bilgilendirici metinler değerler açısından incelenmiş ve Türkçe ders kitaplarında evrensel, ahlaki ve millî değerlere gerektiği kadar yer verilmediği görülmüştür. Yılar (2016) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada, Türkçe ders kitabında bulunan metinler değerler iletimi açısından incelenmiş olup araştırma sonucunda, Türkçe ders kitaplarında sevgi değerine sıklıkla vurgu yapıldığı ve metinlerdeki değerlerin sınıflar arasında benzer bir dağılım gösterdiği belirlenmiştir. 5. sınıf Türkçe ders kitabında öne çıkan değer kategorileri içerisinde vatanseverlik değerine atıfta bulunan ifadelerin ilk sırada geldiği gözlemlenmiştir. Ardından denetim ve duyarlılık, bilimsel bilgi, yaratıcılık, bilimsellik, eğlence, sevgi, çalışkanlık, sorumluluk, saygı, estetik, sağlık, bağımsızlık ve dinsellik değerlerini içeren ifadelerin sıralandığı Çırak vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada ortaya

konulmuştur. Deniz ve Karagöl (2018) tarafından yapılan araştırmada, 2017-2018 eğitim öğretim yılı için hazırlanan 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitapları üzerinde değerlerin dağılımları incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda, kitaplarda kazandırılması hedeflenen değerlerin dengesiz bir şekilde dağıldığı belirtilmiştir. Bazı değerlere gereğinden fazla vurgu yapılırken, diğer değerlere ise kitaplarda ya hiç ya da son derece az yer verildiği tespit edilmiştir.

Yapılan alanyazın taraması ise Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâyelere on kök değer açısından odaklanan kapsamlı bir çalışmanın eksik olduğunu göstermiştir. Hikâye, kişisel ve ruhsal gelişimle ilgili birçok alanda uluslararası geçerliliği olan bir konuma sahip olup, çocuk ve gençlerin psikolojik gelişimlerinde önemli bir pedagojik araçtır (Rossiter, 2001'den akt. Kasapoğlu, 2013, s. 101). Karakter eğitiminde çoğu zaman bir hikâye didaktik, teorik bir metinden, sözlü bir nasihatten ya da vaazdan kuşkusuz çok daha derin bir etkiye sahiptir. Kurguya dayalı yapısı itibariyle hikâye, ele aldığı konularla ve işlediği değerlerle, öğrencilerin iyi insan olması ahlaklı, dürüst, sorumluluk sahibi, çalışkan bir birey olması yönünde değerler eğitiminde önemli bir araçtır. "Eğitimde değerleri işleyebilmenin yollarından biri olarak, farklı değerlerin işlenebileceği doğru hikâyeler kullanılabilir. Soyut nitelikler taşıyan değerler, anlatılan hikâyelerden yararlanılarak çocukların zihninde somutlaştırılabilir. Değerleri işlemeye dönük bu tür hikâyeler, doğru ve yanlış olana ilişkin yorum ve sorgulama yeteneklerinde ilerleme sağlayabilir." (Kasapoğlu, 2013, s. 103). Hikâyeler, olay, kahramanlar, mekân, zaman gibi unsurları dolayısıyla ilgi uyandıran keyifle okunan edebi zevk veren ve iletteği mesajlarla aynı zamanda öğretici bir özelliğe sahip olan öğrenciler tarafından çok rağbet gören önemli metin türleri ve okuma materyalleridir. Hikâyelerde bulunan kahramanlar ve onların yaşadığı olay/olaylar iletilmek istenen değerlerin soyut bir alandan somut bir zemine oturmasını sağlar. Bu yönüyle hikâyeler, değerlerin aktarımı konusunda son derece uygun metinlerdir. Bu bağlamda önemli bir role sahip olan Türkçe Ders kitaplarında okuma/dinleme metni olarak yer alan hikâyelerin içeriğinde işlediği/işlemediği on kök değer bu araştırmanın çıkış noktasıdır.

Bu araştırmanın amacı, Türkçe derslerinde ortaokul öğrencilerine okutulan ders kitaplarında yer alan hikâyeleri 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki on kök değer açısından incelemektir. Araştırma, beş yıl süreyle (2019-2024) okutulacak olan Türkçe ders kitapları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Anıttepe Yayıncılık tarafından yayınlanan 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı, Ata Yayıncılık tarafından yayınlanan 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı, MEB Yayıncılık tarafından yayınlanan 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı ve MEB Yayıncılık tarafından yayınlanan 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı çalışma materyali olarak belirlenmiştir.

Yapılan alanyazın incelemesi sonucunda Türkçe ders kitaplarında değerlerle ilgili çalışmaların olduğu ve bu çalışmalarda çoğunlukla evrensel değerlere odaklanıldığı görülmüştür. Durhat ve Ökten'in (2020), Mutlu ve Dinç'in (2019) çalışmaları, değerleri temalar yönüyle ele alan araştırmalar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkçe ders kitapları ve değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda metin türü odaklı çalışmaların da yapılabileceği düşünceyi doğmuştur. Araştırma, ortaokul düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen on kök değeri ne ölçüde yansıttığını, kitaplarda yer alan hikâyelerde on kök değerlerin ne sıklıkta işlendiğini ve nasıl bir dağılım gösterdiğini ortaya koymasından önem arz etmektedir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerin aktardığı kök değerleri tespit etmek bu araştırmanın temel problemidir. Bu çerçevede araştırmada şu alt problemlere yanıt aranmaktadır:

1. 5. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâyelerde aktarılan değerler nelerdir?

2. 6. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâyelerde aktarılan değerler nelerdir?
3. 7. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâyelerde aktarılan değerler nelerdir?
4. 8. sınıf ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâyelerde aktarılan değerler nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

2019 yılından itibaren ortaokullarda okutulmakta olan Türkçe ders kitaplarındaki hikâyeleri on kök değer açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile desenlenmiştir.

Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, alanyazında çoğunlukla diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak hizmet ederken, tek başına bir yöntem olarak da kullanılmaktadır (Sak vd., 2021, s.228). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.189). Aynı kavramı belgesel tarama olarak adlandıran Karasar'a (2005, s.183) göre doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır. Bu çalışmada da yazılı/basılı bir belge/doküman olan Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan kök değerler inceleneceği için araştırmanın doğasına en uygun desen olarak doküman analizi tercih edilmiştir.

2.2. Veri toplama aracı

Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan ve uzman görüşleri alınarak son şekli verilen değerler formuna göre toplanmıştır. Öncelikle çalışma materyalleri belirlenmiş ve araştırmacılar tarafından baştan sona kadar okunup incelenerek türü hikâye olan metinler tespit edilmiştir. Veri toplamak amacıyla oluşturulan, incelenecek her bir kitaba özgü değerler formunda, formun birinci sütununda kitapta bulunan hikâyelerin isimleri verilmiştir. Formun birinci satırında ise tek tek on kök değer verilmiştir. Bu form incelenecek her bir ders kitabına özel olarak ayrı ayrı hazırlandıktan sonra Türkçe Eğitimi alanında doktoralı bir akademisyen, bir alan uzmanı ve eğitim bilimleri alanında doktoralı bir akademisyenin görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan gelen "hikâyelerin yazarlarının, kitapta buldukları temanın ve sayfa numaralarının da forma eklenmesi iyi olur" görüşü doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Araştırmacılar tarafından 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâyeler çok kez okunarak on kök değer açısından incelenmiştir. Değerlerin açıkça verilmediği metinlerde üç alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur.

2.3. Veri analiz yöntemi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde; bir çerçeve oluşturulması, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bu bulguların yorumlanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 240). Bu bağlamda 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyeler tek tek incelenerek on kök değer açısından analiz edilmiştir. İnceleme esnasında toplanan veriler kodlara dönüştürülerek, araştırma amacı doğrultusunda önceden belirlenmiş temalar altında toplanmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilmiş olan on

kök değer bu araştırmanın veri analizindeki tematik çerçeveyi oluşturmaktadır. Kodlama işlemi her iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup görüş birliği ile son hali verilmiştir. Ders kitaplarındaki hikâyelerin incelenmesi esnasında araştırmacılar arasındaki görüş birliği ve görüş ayrılığı yüzdesi hesaplanmıştır. Bu hesaplama işlemi için Miles ve Huberman'ın (1994) (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) formülü kullanılmıştır. Buna formüle göre uyuşum, $96/96+22=0.81$ olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre uyuşum değerinin 0.70'ten yukarı olduğu tespit edilmiştir bu sonuç uyuşumun güvenilir olduğunu göstermektedir.

2.4. Çalışma materyali

Araştırmada halen ortaokullarda okutulmakta olan 3 farklı yayınevi tarafından basılmış olan Anıttepe Yayıncılık 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı, Ata Yayıncılık 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı, MEB Yayınları 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı alışma materyali olarak seçilmiştir. Kitaplara dair detaylı bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ortaokul 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları

Kitabın Adı	Sınıf	Yayınevi	Yazar Adı
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	şule ÇAPRAZ BARAN Elif DİREN
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Mehmet Ozan SARIBOYACI
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı	7. Sınıf	MEB Yayınları	Tolga KIR Emine KIRMAN Seda YAĞIZ
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı	8. Sınıf	MEB Yayınları	Hilal ESELİOğLU Sıdıka SET Ayşe YÜCEL

Araştırmanın alışma materyali olarak belirlenen dört Türkçe ders kitabında 5. sınıflarda 34, 6. Sınıflarda 21, 7. sınıflarda 28 ve 8. sınıflarda 35 olmak kaydıyla toplam 118 hikâye olduğu tespit edilmiştir. Bu hikâyelere dair detaylı bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Araştırmada incelenen hikâyelerin listesi

Sıra	Sınıf	Yayınevi	Yazar Adı	Hikâye Adı	Değerler f
1	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Yücel AKSOY	Çocuk ve Baloncu	3
2	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Nuran İBIş	Bu Nehir Bizim	6
3	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Anita GANERİ	Deprem	3
4	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Serdar DEMİRCAN	Boğaç Han	3
5	5.	Anıttepe	Üzeyir GÜNDÜZ	Çocuk Bahçesindeki Bekçi	6

	Sınıf	Yayıncılık			
6	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Hızır OVACIK	Çitlembik	2
7	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Şevki YÜCEL	Dedemin Öyküsü	2
8	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Muzaffer İZGÜ	Yaşama Sevinci	4
9	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Steve GOODIER	Bir Bardak Sütün Hatırı	3
10	5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık	Tarık USLU	Pastör	2
Toplam					34
11	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Göksu BİROL	Vermek Çoğalmaktır	4
12	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Eren KAÇMAZ	Ak Sakallı Bilge Dede	3
13	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Sait Faik ABASIYANIK	Son Kuşlar	4
14	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Mukaddes AKMONAVA	Karlı Dallar Altında	1
15	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Memduh Şevket ESENDAL	İhtiyar Çilingir	3
16	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Ferit EDGÜ	Büyük Ustayı Ziyaret	3
17	6. Sınıf	Ata Yayıncılık	Mevlâna İdris ZENGİN	Sufi ile Pufi	3
Toplam					21
18	7. Sınıf	MEB Yayınları	Gülten DAYIOĞLU	Ana İşsiz Kalınca	5
19	7. Sınıf	MEB Yayınları	Ercan DOLAPÇI	Müreftehi Kadınlar ve Emin Astsubay	4
20	7. Sınıf	MEB Yayınları	Süleyman BULUT	Sğırtmaç Mustafa'nın Öyküsü	5
21	7. Sınıf	MEB Yayınları	Jean GIONO	Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman	6
22	7. Sınıf	MEB Yayınları	Mustafa YURTTAŞ	Çok Geç Diye Bir Zaman	2
23	7. Sınıf	MEB Yayınları	Demirtaş CEYHUN	Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim	4
24	7. Sınıf	MEB Yayınları	İbrahim Zeki BURDURLU	Ağaçtan Oyma Su Tası	2
Toplam					28
25	8. Sınıf	MEB Yayınları	Ömer SEYFETTİN	Kaşığı	4
26	8. Sınıf	MEB Yayınları	Mevlânâ Celaleddîn-i RÜMÎ	Ayaz'ın Definesi	5

27	8. Sınıf	MEB Yayınları	Halide Edip ADIVAR	Bayrağımızın Altında	3
28	8. Sınıf	MEB Yayınları	Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi	Kınalı Ali'nin Mektubu	5
29	8. Sınıf	MEB Yayınları	Mustafa ÇİFTÇİ	Portakal	4
30	8. Sınıf	MEB Yayınları	Gülten DAYIOğLU	Masal Ağacı	2
31	8. Sınıf	MEB Yayınları	Cevat Şakir KABAĞAÇLI	Gündüzünü Kaybeden Kuş	1
32	8. Sınıf	MEB Yayınları	Sait Faik ABASIYANIK	Haritada Bir Nokta	6
33	8. Sınıf	MEB Yayınları	Firdevs TUNÇAY	Kalbim Rumeli'de Kaldı	3
34	8. Sınıf	MEB Yayınları	Yaşar KEMAL	İmece	2
Toplam					35
Genel Toplam					118

3. Bulgular

3.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 4. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâyelerde tespit edilen kök değerler

Kitabın Adı	Sıra	Hikâyeler	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Vatanseverlik	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Yardımserverlik
ANITTEPE YAYINCILIK	1	Çocuk ve Baloncu					+				+	
	2	Bu Nehir Bizim	+			+			+		+	
	3	Deprem				+					+	
	4	Boğaç Han	+				+				+	
	5	Çocuk Bahçesindeki Bekçi	+				+		+			+
	6	Çitlembik								+		
	7	Dedemin Öyküsü								+		+
	8	Yaşama Sevinci					+				+	
	9	Bir Bardak Sütün Hatırı								+		+
	10	Pastör									+	
Toplam			3	0	1	3	4	1	2	7	6	7

5. sınıf Anıttepe Yayıncılığa ait Türkçe ders kitabında yer alan 10 hikâyede adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır, vatanseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri tespit edilmiştir. Bunlardan adalet ve öz denetim değerlerinin 3 hikâyede, dürüstlük ve vatanseverlik değerlerinin 1 hikâyede, sabır değerinin 4 hikâyede, saygı değerinin 2 hikâyede, sorumluluk değerinin 6 hikâyede, sevgi ve yardımseverlik değerlerinin ise 7 hikâyede yer aldığı görülmüştür. Dostluk değerine yer verilmeyen hikâyelerde ağırlıklı olarak sevgi ve yardımseverlik değerlerinin ön plana çıktığı göze çarpmaktadır.

Hikâyelerde tespit edilen kök değerlere yönelik örnekler aşağıda verilmiştir.

“Ağabeyimi çok seviyor, benim gibi.” (Sevgi-Çitlembik).

“Babam diğer insanlara yardım edebilmek için bizden ayrılmıştı.” (Yardımseverlik-Deprem).

“Dirse Han oğluna beylik verdi, taht verdi. Oğlan tahta çıktı.” (Adalet- Boğaç Han).

“Yoksul bir ailenin çocuğu olan Howard (Havırt), ailesine destek olmak ve kendi okul masraflarını karşılamak için kapı kapı dolaşarak çeşitli eşyalar satan bir cocuktu.” (Sorumluluk- Bir Bardak Sütün Hatırı).

3. 2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 5. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâyelerde tespit edilen kök değerler

Kitabın Adı	Sıra	Hikâyeler	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Vatanseverlik	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Yardımseverlik
ATA YAYINCILIK	1	Vermek Çoğalmaktır		+						+		+
	2	Ak Sakallı Bilge Dede	+			+					+	
	3	Son Kuşlar	+		+					+		
	4	Karlı Dallar Altında								+		
	5	İhtiyar Çilingir			+					+		+
	6	Büyük Ustayı Ziyaret			+		+				+	
	7	Sufi ile Pufi			+			+				
Toplam			2	2	4	1	1	1	4	4	1	1

6. sınıf Ata Yayıncılığa ait Türkçe ders kitabındaki hikâyelerde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, vatanseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerleri tespit edilmiştir. İncelemede adalet ve dostluk değerlerinin 2 hikâyede, dürüstlük, saygı, sevgi değerlerinin 4 hikâyede, öz denetim, sabır, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin 1 hikâyede yer aldığı tespit edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda kitabın içerisindeki hikâyelerde on kök değerinin yer aldığı görülmektedir. Hikâyelerde en fazla dürüstlük, saygı ve sevgi değerlerinin işlenmiş olduğu göze çarpmaktadır.

Hikâyelerde tespit edilen kök değerlere yönelik örnekler aşağıda verilmiştir.

“Nerede yakalarsam orada kucaklarım onu.” (Sevgi-Son Kuşlar).

“Cömertlik dostluğun parlak bir nişanıydı.” (Dostluk-Vermek Çoğalmaktır)

“Ben henüz sergilenecek resimler yaratmış değilim.” (Dürüstlük-Büyük Ustayı Ziyaret).

“Ne zaman ürünlerim kuraklıktan kırılsa bana her gün sen yiyecek ekmek veriyorsun.” (Yardıms severlik-Vermek Çoğalmaktır).

3. 3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 6. 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâyelerde tespit edilen kök değerler

Kitabın Adı	Sıra	Hikâyeler	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Vatanseverlik	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Yardıms severlik
MEB YAYINCILIK	1	Ana İşsiz Kalınca	+					+		+		
	2	Müreffeli Kadınlar ve Emin Astsubay						+		+		
	3	Sığırmaç Mustafa'nın Öyküsü	+			+						+
	4	Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman				+		+		+		
	5	Çok Geç Diye Bir Zaman							+			+
	6	Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim				+			+			+
	7	Ağaçtan Oyma Su Tası							+			+
Toplam			2	0	1	2	2	4	5	6	3	3

7. Sınıf MEB Yayınlarına ait Türkçe ders kitabındaki hikâyelerde adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır, vatanseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, yardıms severlik değerleri tespit edilmiştir. İncelemede adalet, öz denetim ve sabır değerleri 2 hikâyede, dürüstlük değeri 1 hikâyede, vatanseverlik değeri 4 hikâyede, saygı değeri 5 hikâyede, sevgi değeri 6 hikâyede, sorumluluk ve yardıms severlik değerlerine ise 3 hikâyede yer verildiği görülmüştür. On kök değer içerisindeki dostluk değerine hiçbir hikâyede rastlanmamıştır. İncelenen 7 hikâyede en fazla sevgi değerinin yer aldığı görülmektedir.

Hikâyelerde tespit edilen kök değerlere yönelik örnekler aşağıda verilmiştir.

“Hep müteşekkirdi Müreffeli kadınlara...” (Saygı-Müreffeli Kadınlar ve Emin Astsubay).

“Çorbasını benimle paylaştı.” (Yardıms severlik- Bir Adam Bir Köy Bir Orman).

“Köyümün çamuru...” diyerek parmaklarının arasına alıp ovaladı.” (Vatanseverlik-Ana İşsiz Kalınca).

“Sonra nereden aldın diye sorarlar bana.” (Dürüstlük-Sığırtmaç Mustafa'nın Öyküsü).

3.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 7. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâyelerde tespit edilen kök değerler

Kitabın Adı	Sıra	Hikâyeler	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Vatanseverlik	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Yardımsverlik
MEB YAYINCILIK	1	Kaşığı			+		+					+
	2	Ayaz'ın Definesi			+		+					+
	3	Bayrağımızın Altında					+		+			+
	4	Kınalı Ali'nin Mektubu						+		+		+
	5	Portakal	+	+				+				
	6	Masal Ağacı								+		
	7	Gündüzünü Kaybeden Kuş							+			
	8	Haritada Bir Nokta	+			+		+		+		
	9	Kalbim Rumeli'de Kaldı		+					+			+
	10	İmece		+								
Toplam			2	2	3	4	2	3	2	9	4	4

8. sınıf MEB yayınlarına ait Türkçe ders kitabında adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, vatanseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımsverlik değerleri tespit edilmiştir. Adalet, dostluk, sabır ve saygı değerlerinin 2 hikâyede, dürüstlük, vatanseverlik değerlerinin 3 hikâyede, öz denetim, sorumluluk, yardımsverlik değerlerinin 4 hikâyede, sevgi değerinin ise 9 hikâyede yer aldığı görülmüştür. 8. sınıf ders kitabındaki hikâyelerde en fazla sevgi değerinin yer aldığı göze çarpmaktadır.

Hikâyelerde tespit edilen kök değerlere yönelik örnekler aşağıda verilmiştir.

“Anam beni görünce nasıl sarıldı.” (Sevgi-Portakal).

“Ben elli senedir onu kovalıyorum.” (Sabır-Bayrağımızın Altında).

“Çoluk çocuk, kadın erkek, genç yaşlı, herkes imeceye hazırlanıyordu.” (Yardımsverlik-İmece).

“Kınalı Ali ve arkadaşları, sevinç çiğhkları atarak cepheye; hayır, bile bile ölüme gidiyorlardı.” (Vatanseverlik-Kınalı Ali'nin Mektubu).

4. Tartışma, sonuç ve öneriler

Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler, 5. 6. 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, vatanseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımsverlik kök değerlerinin

mevcut olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki 34 hikâyede toplam 118 değer tespit edilmiştir. Sınıf düzeylerine göre on kök değere; 5. sınıf Türkçe ders kitabında 34 kez, 6. sınıf Türkçe ders kitabında 21 kez, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 28 kez ve son olarak 8. sınıf Türkçe ders kitabında 35 kez yer verildiği görülmüştür. Buna göre on kök değere en çok yer veren kitabın 8. sınıf Türkçe ders kitabı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 10 hikâyeye incelenmiştir. Bu hikâyeler ders kitabında yer alan yazarı belli olan metinlerdir. Sevgi ve yardımseverlik değeri 7 hikâyede, sorumluluk değeri 6 hikâyede, adalet ve öz denetim değeri 3 hikâyede, saygı değeri 2 hikâyede, son olarak vatanseverlik ve dürüstlük değerlerinin 1 hikâyede işlendiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada en çok “sevgi”, “yardımseverlik”, “sorumluluk” değerlerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın 5. sınıf Türkçe ders kitabında dostluk değerinin işlenmediği tespit edilmiştir. Yine bu hikâyelerde vatanseverlik, dürüstlük gibi değerlere diğerlerine nazaran daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Padem ve Aktan (2016), Gül (2017), Güven ve Yıldırım (2019), Baki (2019), Gerekten ve Gülmez (2019), Dilekçi (2022), Sarıkaya ve Yavuz (2023), tarafından yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar görülmüştür. Araştırmacılar 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin yeterli oranda değer içermediği ve değerlerin kitap içerisinde dengeli dağılım göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan alanyazın taraması araştırmanın bulgularıyla örtüşen araştırma sonuçları olduğunu göstermektedir. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâyelerde 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerlere çok az yer verildiği ya da bazı hikâyelerde hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Hikâyeye türünün öğrenciler açısından zevkle okunan çokça rağbet gören bir metin türü olduğu göz önünde bulundurulduğunda değer aktarımı açısından hikâyeye türünden yeterince istifade edilmediği söylenebilir. Hâlbuki Türkçe eğitiminde hikâyelerin kullanımını okuduğunu anlama ve bilgiyi yaşantıyla ilişkilendirerek milli, manevi, evrensel değerleri özümsemiş bireyler olarak öğrencilerin yetişmeleri konusunda etkilidir. “Türkçe derslerinde, edebi eserler aracılığıyla değerler eğitimi sağlanır. Edebi eserler, insanları farklı açılardan eğitmek amacıyla yazılmıştır. Derslerde edebi türlerin eğitici özelliklerinden ve sanatsal yönlerinden faydalanılır. Çünkü edebi ürünler, sadece yaşamı yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda yaşamı şekillendirir. Bu şekilde, okuyucuları ve dolayısıyla toplumu etkilerler.” (Kavcar, 1982, s. 5).

6. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 7 hikâyeye incelenmiştir. Bu hikâyeler ders kitabında yer alan yazarı belli olan metinlerdir. Dürüstlük, saygı, sevgi değeri 4 hikâyede, adalet, dostluk değeri 2 hikâyede, sorumluluk, sabır, yardımseverlik, öz denetim, vatanseverlik değerlerinin 1 hikâyede yer aldığı tespit edilmiştir. İnceleme sonucunda tüm değerlere yer verildiği ancak dengeli bir dağılımının olmadığı görülmüştür. Bu kitapta en çok “sevgi”, “dürüstlük”, “saygı” değerlerine yer verilirken en az sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, sabır, öz denetim değerlerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, alanyazında değerler konusunda yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Çeçen ve Çiftçi 2007; Fırat ve Mocan 2014; Deniz ve Karagöl 2018; Baki 2019; şakiroğlu 2020; Derse ve Çoşkun 2021).

7. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 7 hikâyeye metni incelenmiştir. Bu hikâyeler ders kitabında yer alan yazarı belli olan metinlerdir. Buna göre sevgi değerinin 6 hikâyede, saygı değerinin 5 hikâyede, vatanseverlik değerinin 4 hikâyede, yardımseverlik ve sorumluluk değerlerinin 3 hikâyede, adalet, öz denetim ve sabır değerlerinin 2 hikâyede, dürüstlük değerinin ise 1 hikâyede yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen hikâyeler sonucunda dostluk değerine hiç değinilmediği ve dürüstlüğe yalnızca bir hikâyede yer verildiği görülmüştür. Yapılan araştırmada değerlerin hikâyelerde dengeli bir dağılım göstermediği

sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca incelenen hikâyeler içerisinde dostluk değerinin yer almaması buldukları kritik gelişim ve yaş dönemi itibarıyla öğrenciler açısından ciddi bir eksiklik olarak yorumlanmıştır. Alanyazın incelendiğinde yapılan benzer çalışmalarda da (Doğan ve Gülüşen 2014; Yıldız vd., 2018; Türkbey 2019; Çetin 2022; Kocaoğlu ve Kana, 2022) metin ve temalar arasında değerlerin ele alınması konusunda dengeli bir dağılımın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 10 hikâye incelenmiştir. Bu metinler ders kitabında yer alan yazarı belli olan hikâyelerdir. Buna göre sevgi değeri 9 hikâyede, yardımseverlik, sorumluluk, öz denetim değeri 4 hikâyede, vatanseverlik, dürüstlük değeri 3 hikâyede, adalet, sabır, dostluk, saygı değerlerinin ise 2 hikâyede yer aldığı tespit edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda tüm değerlere yer verildiği en çok sevgi değerinin işlendiği diğer değerlerin işlenmesi hususunda hikâyelerin yetersiz kaldığı görülmüştür. Yapılan benzer çalışmalarda da (Yaman vd., 2009; Koç 2013; Çapoğlu ve Okur 2015; Aydemir ve Özel 2017; Ecerkale 2019; Oltulu ve Alan 2023) 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında değerlerin yeterince işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ders kitaplarında hikâye türünde toplamda 34 hikâye yer almaktadır. 26 hikâyede sevgi, 15 hikâyede yardımseverlik, 14 hikâyede sorumluluk, 13 hikâyede saygı, 10 hikâyede öz denetim, 9 hikâyede adalet, dürüstlük, vatanseverlik, sabır, 4 hikâyede dostluk değerine yer verildiği tespit edilmiştir. 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarındaki hikâyelerde en fazla yer verilen kök değerler sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik olurken en az yer verilen kök değer dostluk olmuştur. En önemli değerlerden biri olan dostluk değerinin ders kitaplarında gerektiği kadar işlenmemesi bu değerın kazanımında önemli bir eksikliğe yol açacaktır.

Türkçe ders kitaplarında kullanılacak hikâyelerin seçimi, 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda belirtilen değerleri göz önünde bulundurarak yapılmalıdır. Değerler eğitimi, günümüzde büyük bir öneme sahip olduğu için ders kitaplarının içeriği bu doğrultuda güncellenmeli ve 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda belirlenen on kök değeri yansıtabilecek şekilde düzenlenmelidir. Ayrıca Türkçe ders kitaplarında yer alacak hikâyelerin seçkin örnekler arasından seçilmesi Türk ve Dünya edebiyatının zenginliklerinden yararlanmayı sağlayarak hem bilgi hem de beceri kazandırma açısından büyük önem taşır. Bu açıdan değerler eğitimi konusunda etkili olacak metinlerin seçimi önem arz etmektedir.

Değerler eğitimi, küreselleşme ve artan teknoloji kullanımıyla birlikte hem ülkemizin hem de dünyanın en önemli meselelerinden biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, Türkçe ders kitaplarının değerler eğitiminin önemli bir bileşeni olduğu göz önünde bulundurulmalı ve içerisinde yer alacak metinler bu hassasiyetle seçilip düzenlenmelidir. Ayrıca hikâyelerin seçiminde edebi değeri yüksek ve içerisinde kök değerleri barındıran eserlere özen gösterilmesi önemlidir. Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâyeler, millî ve manevî değerlerimizi somut bir şekilde iletmek için önemli bir araçtır. Hikâyeler, kurgusal bir anlatım üzerine kurulduğu için hem eğlendirici hem de öğretici özellikler taşır. Olayların, mekânların, zamanların ve karakterlerin var olması hikâyeleri öğrenme üzerine daha etkili kılmaktadır. Bu nedenle, ders kitaplarında nitelikli ve öğrenmeyi kalıcı kılabilecek hikâyelerin yer alması öğrencilere değerlerin aktarılmasında kolaylık sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aydemir, H. ve Özel, A. (2017). Türkçe dersinde kullanılan kitapların değerler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 12(6), 77-88. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9711>
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146. <https://doi.org/10.34234/ded.460042>
- Baran, ř., ve Diren, E. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5 ders kitabı*. Anıttepe Yayıncılık.
- Çapoğlu, E. ve Okur, A. (2015). Ortaokul 8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde yer alan değerler. *Sakarya University Journal of Education*. 5(3), 90-104. <http://dx.doi.org/10.19126/suje.37153>
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49.
- Çelikpazu, E. E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6. 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 413-424. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2274>
- Çetin, S. (2022). 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalardaki metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki değerler eğitimi kapsamında incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26(2), 491-504.
- Çırak, G., şahin, B., Özberk, E. B., Eriş Hasırcı, H. M. (2014). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 4(1), 83-95. DOI: 10.13114/MJH.201416426
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255.
- Derse, G. E. ve Coşkun, H. (2021). Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 9-35. <https://doi.org/10.34234/ded.738543>
- Dilekçi, A. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki tiyatro metinlerinin değerler aktarımı bakımından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 44-58. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1024499>
- Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Durhat, G. ve Ökten, C. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693. <https://doi.org/10.16916/aded.678498>
- Ecerkale, N. (2019). *MEB yayınları Türkçe 7. ve 8. ders kitabındaki metinlerin değerler bağlamında incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fırat, H. ve Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), 25-49. <https://doi.org/10.20296/tsad.27656>
- Gerekten, H. ve Gülmez, M. (2019). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki atasözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(4), 182-194. <https://doi.org/10.29228/ijlet.38819>
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78. <https://doi.org/10.32433/eje.344692>
- Güven,S., Yıldırım, N. (2019). Ortaokul beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, 12(66), 813-827. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3630>
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Baskı). Nobel Yayınları.

- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değer eğitimi ve hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 97-109.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kocaoğlu, S. ve Kana, F. (2022). Türkçe ders kitabındaki metinlerin Türkçe dersi öğretim programında yer alan kök değerler ve yetkinlikler açısından değerlendirilmesi. H. Geçgel ve F. Kana (Ed.), *Türkçe eğitimi araştırmaları-I* içinde, (s.37-63), Holistence Publications.
- Koç, M. (2013). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi (1981 ve 2006 Türkçe öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitapları). [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB (2005). *İlköğretim Türkçe dersi (6-8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. MEB Yayınları.
- MEB (2018) *Türkçe Dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- MEB. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- MEB. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7 ders kitabı*. Çağlayan Matbaası.
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- Mutlu, H. H. ve Dinç, S. (2019). 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalardaki metinlerin kök değerlerle ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1048-1062. <https://doi.org/10.16916/aded.593400>
- Oltulu, Ö. ve Alan, M. (2023). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler açısından incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 114-140. <https://doi.org/10.57135/jier.1248862>
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 178-192. <https://doi.org/10.21733/ibad.715132>
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602(2), 112-120.
- Özbay, M. ve Karakuş Tayşi, E. (2011). Dede Korkut hikâyelerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*,1(1),21-31.
- Özen, Y. (2016). *Değerler neye değerler*. Gece Kitaplığı Yayınları.
- Padem, S. ve Aktan, O. (2016). İlköğretim 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerlerin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 5-24.
- Pilav, S., Demir, H. A. ve Demir, H. (2015). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin değer iletimi açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 16-29.
- Pilav, S. ve Erdoğan, Ş. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 351-371.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <http://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Sarıboyacı, M.O. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Ata Yayıncılık.
- Sarıkaya, B. ve Yavuz, E. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 209-224. <https://doi.org/10.48066/kusob.1395001>
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. sınıf Türkçe ders kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 145-161.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından

- incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-779.
- Talim ve Terbiye Kurulumu Başkanlığı [TTKB]. (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. 13.05.2023 tarihinde https://kandira.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/04202207_18160003_basin_aciklamasi-program.pdf adresinden erişilmiştir.
- Tarakcı, R. ve Kalenderoğlu, İ. (2022). Kök Değerler açısından ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler. *International Journal of Education and New Approaches*, 5(1), 139-157. <https://doi.org/10.52974/jena.1133254>
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526. <https://doi.org/10.16916/aded.541659>
- Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yılar, R. (2016). İlettiği değerler açısından ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerinde incelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 490-506.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A., Yolcu, F. ve Kılıç, A. Ş. (2018). Ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer eğitimi açısından incelenmesi. *Karadeniz Araştırmaları*, 15(58), 126-145.